

Nits blanques

A partir d'un conte de Fiodor Mihàilovitx Dostoievski
Dramatúrgia i direcció Carlota Subirós

Carlota Subirós ja va sorprendre la temporada passada amb *L'oficiant del dol* de Wallace Shawn, ara encara la direcció d'una dramatúrgia pròpia sobre un clàssic de la literatura del segle XIX, un altre registre d'una trajectòria que cal seguir

Teatre Lliure de Montjuïc – Espai Lliure (de l'11 de març al 4 d'abril)

Nits blanques

A partir d'un conte de **Fiodor Mihàilovitx Dostoievski**

Dramatúrgia i direcció **Carlota Subirós**

Traducció del rus **Ricard Altés**

Música **Oriol Rosell** i **Kirsten Tinkler**

Espai escènic **Anna Alcubierre**

Il·luminació **Mingo Albir**

Vestuari **Berta Riera**

Intèrprets

Joan Carreras

Gonzalo Cunill

Olalla Moreno

Kirsten Tinkler

Ajudant de direcció (alumne en pràctiques de dramatúrgia i direcció de l'Institut del Teatre) **Ferran Dordal**

i els equips del **Teatre Lliure**

Agraïments **Carles Balaguer (Cinemes Méliès)**, **Roc Villas (Filmoteca de Catalunya)**

Producció **Teatre Lliure**

1.

He passat moltes nits en blanc pensant en les *Nits blanques*. No perquè sigui un text especialment difícil, sinó, segurament, per tot el contrari.

Què són les nits blanques? Són aquelles nits del nord, entre el final de la primavera i el naixement de l'estiu, que no s'arriba a fer de nit. El sol es pon i l'aire es torna blanquinós, es va tenyint de colors esvaïts. M'imagino unes hores estranyes, la ciutat que sembla al·lucinada, i els ponts que s'obren perquè passin els vaixells pels canals de Peterburg. Les agències turístiques diuen que són les nits dels enamorats, i que pots anar a llegir un llibre en un parc a les quatre de la matinada. Però qui collons vol llegir un llibre en un parc a les quatre de la matinada?

A les quatre de la matinada hi ha moltes coses que es veuen amb una estranya lucidesa.

2.

Nits blanques és un conte preciós, transparent, rodó. És la història de la relació entre dos desconeguts al llarg de quatre nits. I és també la història d'una solitud, d'un moment de realitat dins de la vida d'una persona abocada a la irrealitat, a la fantasia, als somnis. És un conte de joventut, una mena d'idil·li on la figura del somiador té una lluminositat que en les grans novel·les posteriors de Dostoievski s'omplirà de fosc i d'impulsos contradictoris. Penso sobretot en els Apunts del subsòl, on em sembla veure el protagonista de *Nits blanques* anys més tard, la seva closca de tortuga convertida ja en el subsòl físic i moral d'aquell que sap que, en el fons, la intel·ligència es complau en la humiliació i en el dolor, i que la solitud és, de fet, l'opció amarga però inevitable de qui té una mica massa de consciència de si mateix.

I penso també en la vida de Dostoievski, en els seus turments i en la seva exaltació. I en una carta al seu germà on parla del perill del desequilibri entre la vida interior i l'exterior: quan l'interior es fa massa gran, 'comencem a tenir por de la vida'...

3.

Però jo no vaig arribar a les *Nits blanques* per Dostoievski, sinó per les pel·lícules. Fa uns anys vaig veure als Mèliès *Notti bianche*, de Luchino Visconti. Ara que hi penso, era justament un estiu que m'havia quedat a la ciutat, i recordo la bellesa d'aquella història, d'aquells actors, d'aquell blanc i negre, d'aquella neu al final... També havia vist *Quatre nits d'un rêveur*, de Robert Bresson, a la Filmoteca, però no m'havia interessat massa; potser perquè altres pel·lícules seves m'havien impressionat tant... Ara he sabut que també n'existeixen dues adaptacions cinematogràfiques russes, però no les he vist. I m'adono que, de fet, ja no puc separar clarament el conte d'aquesta superposició de versions, d'èpoques, d'estils, de llenguatges...

Com puc fer col·lisionar aquestes perspectives, com puc recollir tots aquests punts de vista que coincideixen sobre una mateixa història i li donen relleus tan diversos? Aquesta ha estat la pregunta constant de la meva dramaturgia. El mateix conte ja conté diverses capes narratives (l'home gran que recorda allò que li va passar de jove; les trobades de l'home jove amb una noia durant quatre nits blanques; la noia que explica la història de la seva vida), i m'ha semblat inevitable inscriure també en aquest joc de nines russes la meva lectura. Encara que només fos per reactivar la retòrica decimonònica del conte, per fer-la pròpia, per afirmar-la.

Aquesta consciència superposada és una barrera, és clar. Però potser està bé posar-se barreres per poder-les saltar. Així com resistir-se a l'emoció perquè l'emoció sigui més gran. A *Nits blanques*, Dostoievski parodia en certa manera el sentimentalisme romàntic, però això només acaba sumant intensitat als sentiments i al romanticisme del conte. M'he demanat moltes vegades quin sentit tenia reescriure o comentar Dostoievski... Però cada vegada m'ha vingut al cap la reescriptura de Visconti, la de Bresson, els comentaris de les biografies, o la llum que aporten altres obres seves sobre *Nits blanques*, i he tirat endavant.

Per altra banda, també volia simplement explicar aquesta història senzilla, diàfana, la història de dues persones que es coneixen de nit, pel carrer, i explicar-la de la manera més crua possible, en un teatre despullat.

4.

Una cosa que he pensat molt durant aquestes *Nits blanques* és en la realitat dels somnis. Jo vaig trigar molts anys a adonar-me que, de fet, no havia volat mai, perquè la meva impressió d'haver volat era tan física, tan concreta, tan experimental, que no semblava possible que sorgís només d'un somni recurrent. I el mateix em passa amb la meva feina. Suposo que hem de ser somiadors per dedicar-nos al teatre. Però Dostoievski parla també de l'esgotament dels somnis...

A les quatre de la matinada costa molt distingir somnis i idees, pors i desigs.

5.

Aquesta dramaturgia està pensada directament per a l'escena, no per a la lectura. Com totes les dramaturgies, ha acabat sent la punta d'un iceberg, una construcció que encaixa entre moltes altres de possibles. Algunes peces han agafat un relleu imprevist, moltes s'han quedat a la llibreta. He donat a cada personatge un monòleg, i cadascun d'ells proposa un grau de textualitat diferent respecte l'original: el monòleg d'Eli està elaborat exclusivament amb cites de Dostoievski; el monòleg de Nàstenka és una reescriptura lliure de la història tal com apareix al conte; i el monòleg del Foraster és tot comentari i invenció. El diàleg de les quatre nits procedeix pràcticament sencer del conte original.

He de dir que una feina com aquesta hauria estat impossible sense la complicitat i l'entrega dels actors, el Joan Carreras, l'Olalla Moreno, la Kirsten Tinkler i el Gonzalo Cunill. Pel que fa a la traducció, he comptat amb la col.laboració meticulosa i pacient del Ricard Altés i Molina. Sobre la seva versió directa del rus, i tenint en compte també dues versions catalanes anteriors, així com altres versions castellanes, italianes, angleses i franceses, he anat elaborant els talls, paràfrasis o simplificacions que m'han semblat necessaris per traslladar la urgència del discurs dels personatges dostoievskians de la pàgina a l'escena.

6.

Quan vas obrint les nines russes, acabes arribant a la més petita, la que no s'obre, la que ja no té pintada ni la cara ni el vestit.

El cor d'aquestes nits blanques és un desig. Un desig que, de nit, és immens i terriblement concret. El desig de ser feliç.

Carlota Subirós

Fotografies d'assaigs
Ros Ribas

Carlota Subirós

Barcelona, 1974

Llicenciada en Direcció Escènica i Dramatúrgia (Premi Extraordinari de l'Institut del Teatre 1997) i en Filologia Italiana (Premi d'Honor de la Universitat de Barcelona 2001).

Com a directora d'escena Carlota Subirós va iniciar la seva carrera amb *La Iliçó*, d'Eugène Ionesco, una producció d'Èxic-teatre (Capella de Se7 i Se7, 1996). Posteriorment va dirigir *El malaguanyat*, una recreació escènica de la novel·la de Thomas Bernhard (Festival Grec 1997, Teatre Lliure); i *El vuitè sentit*, dramatúrgia basada en el *Concert per a piano i orquestra* de György Ligeti, amb direcció musical d'Ernest Martínez Izquierdo (Festival Grec, 1998). Un any després dirigia la seva pròpia peça *Dies de Festa* (Sitges Teatre Internacional, Festival Grec 1999 i Sala Beckett,) i *Ària del diumenge*, una dramatúrgia basada en l'obra poètica, teatral i d'assaig de Joan Oliver (Teatre Nacional de Catalunya, 1999). Va participar en la Royal Court International Residency de Londres (1999) i en el Forum jünger Bühnenangehöriger del Theatertreffen de Berlin (2001). De tornada a Barcelona, va dirigir *I mai no ens separarem*, de Jon Fosse (Teatre Malic, 2001) i *Paradís oblidat*, de David Plana (2002, Projecte T6, Teatre Nacional de Catalunya).

Darrerament ha dirigit *Liliom*, de Ferenc Molnár (Sala Beckett i La Perla 29, 2003) i *L'oficiant del dol*, de Wallace Shawn (Teatre Lliure, 2003), Premi Butaca al Millor Espectacle de Petit Format.

Carlota Subirós també ha traduït obres de Neil LaBute, Luigi Pirandello, David Mamet, Jessica Goldberg i Harold Pinter, entre d'altres, i ha estat ajudant de direcció de Joan Ollé, Ariel Garcia Valdés, Franco di Francescantonio i Lluís Homar.

 teatre lliure

montjuïc

ESPAI LLIURE
DE L'11 DE MARÇ AL 4 D'ABRIL DE 2004

nits blanques

A PARTIR D'UN CONTE DE
fiodor dostoievski
DRAMATÚRGIA I DIRECCIÓ
carlota subirós

www.teatrelliure.com

 Governador de Catalunya
Departament de Cultura

 Institut de Cultura

 Ajuntament de Montjuïc
Àrea de Cultura

 El Periódico

 Catalunya Cultura

 33

 VERDI

 el Periódico

